

Uppdatering av översvämningsdirektivet 2024

Dnr: ÅLR 2024/3250

Datum: 20.8.2024

PB 1060, AX-22111 Mariehamn

registrator@regeringen.ax

+358 18 25 000

www.regeringen.ax

Innehållsförteckning

Uppdateringar av översvämningsdirektivet 2024.....	1
Genomförandet av översvämningsdirektivets artikel 4.....	2
Väsentliga vattenvårdsfrågor 2022-2027 kopplat till klimatförändringarna.....	4
Bilaga 1. Axplock av svar från samrådsprocess under sommaren 2024 kopplat till översvämningsdirektivet.....	5
Länkar till kartor och övrig information.....	7

Uppdateringar av översvämningsdirektivet 2024

Syftet med översvämningsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/60/EG) är att minska ogynnsamma följder av översvämningar för människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet. Medlemsländerna måste uppdatera sin information gällande översvämningsdirektivet vart 6:e år. Processen kräver ett allmänt samråd.

Åland har inga områden med **betydande** översvämningsrisker enligt direktivets definition. En samrådsprocess med digitalt frågeformulär genomfördes under perioden 21.5.2024-19.8. 2024. (8 svar inkom). Ett axklipp av några av svaren presenteras i bilagan, svaren finns även att tillgå hos registrator med dnr ÅLR 2024/3250.

Med områden som har betydande översvämningsrisk avses främst väldigt utsatta områden, som t.ex. låglänta områden invid stora floder som översvämmas eller riskerar att översvämmas regelbundet. Kartor över låglänta områden, som kan översvämmas vid extrema scenarier, har dock tagits fram i enlighet med direktivets artikel 6.3. a) och dessa kan nås på hemsidan. Kartorna motsvarar en höjning av havsnivån med 2 respektive 5 meter. Inga områden med mer än enstaka fastigheter med byggnader för året runt boende berörs av en havsnivåhöjning på två meter. Antalet drabbade fastigheter med byggnader för fritidsboende samt övriga byggnader kan dock vara betydande¹.

Landskapsregeringen ser i dagsläget (augusti 2024), efter granskning av översvämningsområden, inget behov av att ändra de kartor som togs fram under 2014 eller informationen från tidigare rapporteringar och från rapporteringen 2018².

I de tidigare framtagna klimatdokumenten som finns på hemsidan under rubriken "Översvämningar och klimat" finns i övrigt bra råd och rekommendationer till olika verksamhetsutövare för hur de ska hantera klimatförändringarna framöver. Klimatförändringar behandlas även i de vattenförvaltningsdokument, t.ex. i Förvaltningsplanen för de åländska vattnen 2022-2027, som miljöbyrån tagit fram. En samrådsprocess enligt vattendirektivet har genomförts före vattenförvaltningsdokumenten slogs fast i december 2021 och i processen behandlades förutom vattenkvalitet och biologisk mångfald även översvämningar och

¹ https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/page/riskbedomning_aland_mars_2019_3_0.pdf

² <https://www.regeringen.ax/miljo-natur/oversvamningar-klimatanpassning>

klimatförändringar. Mer information finns att läsa i nuvarande Förvaltningsplan³ samt om översvämningar och klimatanpassning på hemsidan: <https://www.regeringen.ax/miljo-natur/oversvamningar-klimatanpassning>.

Det behövs ett fortsatt arbete för att förebygga klimatförändringarna och de problem de ställer till med både avseende översvämningar och torka. Det gäller att anpassa både befintliga och nya byggnader, infrastruktur, dagvattensystem samt jord- och skogsbruksmark, mm till detta. Även dricksvattentäkterna kan vara i farozonen. Fler utredningar kan komma att behövas.

Genomförandet av översvämningdirektivets artikel 4

Punkt 2a

Enligt direktivet ska det finnas kartor över avrinningsdistriktet i lämplig skala med gränserna för avrinningsområden, delavrinningsområden och, om det finns, kustområden, med topografi och markanvändning. Förutom de övergripande kartor och temakartor som finns på landskapsregeringens hemsida, i kartportalen,⁴ finns det kartor med låglänta områden.⁵

Ytterligare information finns att tillgå i Finlands kartmaterial att tillgå för höjdförhållanden och markanvändning, se nedan.

Höjdförhållanden

På kartan visas höjdförhållandena för avrinningsområdet.

Zooma in kartan för att se detaljerad information:

https://www.vesi.fi/karttapalvelu/map.html?shortlink=21203&theme=Tulvariskien_alustava_arviointi_korkeussuhteet

Markanvändning

På kartan presenteras markanvändningen för avrinningsområdet enligt det allmän europeiska CORINE-materialet.

Zooma in kartan för att se detaljerad information:

https://www.vesi.fi/karttapalvelu/map.html?shortlink=21206&theme=Tulvariskien_alustava_arviointi_maankaytto

Punkt 2b and 2c

Kraftiga regn och skyfall har förekommit sedan föregående rapporteringsperiod och jordbruksmark som inte har varit dränerad har haft problem med stillastående vatten på åkrarna. Det har även förekommit att dagvattenbrunnar inte hunnit med att ta hand om allt vatten inne i Mariehamns stad (den enda staden på Åland med ca 11 000 invånare), men problemen har ofta varit av kortvarig karaktär (några timmar). Under

³ <https://www.regeringen.ax/styrdokument-rapporter-publikationer/ramdirektivet-vatten-0>

⁴ <https://www.regeringen.ax/kartor>

⁵ <https://aland.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=514be7428ad94f62b17b6d031bb0c641>

vintern 2024 blev det problem kring ett område runt Odalgården. Orsaken var en kombination av regn med smältande snö samt att främmande föremål hade samlats i en dagvattenbrunn. Dagvattenbrunnar är försedda med gallerlock för att vatten ska rinna ner i dem, men någon hade petat ned snöpinnar och andra föremål som stoppade upp.

Igensatt dagvattenbrunn i Mariehamn. Källa: Mariehamns stad.

Det har även tidigare förekommit mindre översvämningar i Mariehamn, beroende på äldre dagvattensystem och -brunnar. Även andra områden på Åland har haft mindre översvämningar, som t.ex. Eckerö (2008), då berodde det på ett vägbygge och dränering som inte fungerade vid ett skyfall. Det pågår ett kontinuerligt arbete att anpassa dagvattensystemen, dränering samt infrastruktur på Åland. Även Mariehamns stad arbetar förebyggande och långsiktigt med dagvattenhanteringen och har även låtit utföra en skyfallsutredning. Idag finns det t.ex. en flexibel våtmarkslösning vid Nabben som omhändertar dagvatten från norra staden samt att det finns en ny dagvattendamm (2024) mer centralt, vid Museiparken i Mariehamn. I det låglänta Svibyområdet har det också anlagts en våtmark.

Punkt 2d

En bedömning av framtida översvämningars möjliga ogynnsamma följder för människors hälsa, miljön,

kulturarvet och ekonomisk verksamhet har utförts i olika omgångar på Åland, som t.ex. i det Klimat-PM som togs fram 2014⁶. 2019 utfördes en ny bedömning av områden med betydande översvämningsrisk⁷. Mariehamns stad har tagit fram en översvämningskarta för staden⁸.

Finlands miljöcentral SYKE har tagit fram ett stort antal kartor som landskapsregeringen och andra kan använda i sitt fortsatta arbete kopplat till bedömningar av framtida översvämningsrisker:

- **Översvämningshotade områden vid havet i det nuvarande klimatet.** Riskområden för havsöversvämningsrisker i det granskade området. På kartan presenteras områdena som i nuvarande klimatförhållanden hamnar under vatten vid en översvämningsrisk av tre olika omfattningar (vanlig, sällsynt och mycket sällsynt). Mer precisa översvämningskartor, som innehåller bl.a. flera olika översvämningsscenarier samt uppgifter om vattendjup och riskobjekt, finns i översvämningskarttjänsten.

Zooma in kartan för att se detaljerad information

https://www.vesi.fi/karttapalvelu/map.html?shortlink=21201&theme=Tulvariskien_alustava_arviointi_tulvakartat_Meri

- **Invånare, byggnader och vägar i ett översvämningshotat område vid havet**

I tabellen presenteras statistik över invånarna, byggnaderna och vägarna på det översvämningskarterade området. Statistiken har beräknats för översvämningsrisker med flera olika återkomstintervall.

<https://www.vesi.fi/powerbi/tulvavahinkoarviotmerisv/?plain=1&alueid=1030>

- **Klimatförändringens inverkan på havsöversvämningsrisker**

Kartorna över risker för havsöversvämningsrisker vid kusten år 2020 (nuläget) och år 2100 med olika utsläppsscenarier (låg SSP1–2.6, medelväg SSP2–4.5 och hög SSP5–8.5) för en översvämningsrisk som statistiskt sett inträffar en gång på 250 år. Översvämningsrisker av denna omfattning har använts som grund för rekommendationer för lägsta bygghöjder.

Zooma in kartan för att se detaljerad information

https://www.vesi.fi/karttapalvelu/map.html?shortlink=21202&theme=Tulvariskien_alustava_arviointi_tulvakartat_Meri_future (mera information: <https://bit.ly/meritulvakartat>)

Väsentliga vattenvårdsfrågor 2022-2027 kopplat till klimatförändringarna

Samrådsprocesser har genomförts för vattendirektivet och havsmiljödirektivet och i samband med det lyftes frågor kopplat till klimatförändringar och översvämningsrisker. Nedan presenteras några av de förslag som kom upp vid samråden:

⁶ <https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/page/klimatforandringar-pa-aland.pdf>

⁷ https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/page/riskbedomning_aland_mars_2019_3_0.pdf

⁸

<https://www.mariehamn.ax/sites/default/files/attachments/guidedocument/%C3%96versv%C3%A4mningskartor-Mariehamn.pdf>

- Det är viktigt att kommuner ser över dagvattenhanteringen genom att t.ex. begränsa bebyggelse i låglänta kustområden. Det är också viktigt att fördröja dagvatten med mer grönområden, biofilter och flexibla våtmarkslösningar. Det finns även förslag på bra lösningar till jord- och skogsbrukare och andra i våra klimatdokument.
- Åtgärder som behövs i inre kustområden och vid sjöar är tex olika dagvattenreningstekniker, fördröjningsmagasin vid pumpstationer och andra områden där risk för bräddningar kan förekomma.
- Enskilda avlopp som ej fungerar bra behöver åtgärdas, handledningar behöver tas fram och det krävs en fungerande tillsyn och uppföljning.
- Det behövs åtgärder som stärker den biologiska mångfalden som t.ex. fiskevåtmarker som stärker rovfisk och viktiga undervattenshabitat behöver ett långsiktigt skydd. Grundvatten och dricksvatten behöver få starkare skydd.
- Det behövs en översyn av belastande verksamheter för att finna lämpliga, långsiktiga lösningar för att få ned utsläppen av övergödande eller miljöfarliga ämnen.

Pågående och genomförda åtgärder

- Tillsynsvägledning har tagits fram för enskilda avlopp.
- En övergripande vattenskyddsplan har tagit fram för dricksvattentäkterna.
- Landskapsregeringens infrastrukturavdelning arbetar med anpassningar av vägar, t.ex. så har dimensioneringen av vägtrummor ökat med 15 %.
- Landskapsregeringens infrastrukturavdelning: Gällande hamn och kajkonstruktioner byggs och dimensioneras som enligt nuvarande medelvattenstånd och redan i dagsläget är lågvattensituationer utmanande vid angräning med våra fartyg vilket gör att vi hittills inte dimensionerat för potentiella ändringar i framtida havsnivåer. Ändringar i höjddled kan beaktas vid renovering samt ombyggnation och detta tillvägagångssätt ger oss möjlighet att anpassa infrastrukturen successivt i takt med nya förutsättningar och data.
- Mariehamns stad har sedan 2018 anlagt två flexibla multifunktionella våtmarker och en sedimenteringsdamm för dagvatten. Vid byggnation av olika slag i staden tas det stor hänsyn till dagvattenlösningar.
- Mariehamns stad har tagit fram en grönplan som kopplar till bättre dagvattenhantering, klimatanpassning och biologisk mångfald.
- Inom jordbruk pågår klimatanpassningsåtgärder kopplat till både översvämningar och torka genom att bevattningsdammar anläggs och andra vattenbesparande åtgärder genomförs.
- Flera fiskevåtmarker och andra dammar/våtmarker har anlagts med hjälp av Leadermedel.
- Skyddsåtgärder vid dikning av skogsbruksmark, mm, framgår av följande informationsblad: https://vattenskydd.ax/wp-content/uploads/2019/11/Infoblad_skogsbruk2.pdf

Bilaga 1. Axplock av svar från samrådsprocess under sommaren 2024 kopplat till översvämningsdirektivet

Det inkom 8 svar under det digitala samrådet. Frågeformuläret innehöll 4 st. frågor:

1. Anser du att landskapsregeringens kartor över låglänta områden är korrekta? Svara ja eller nej och ange vad du anser saknas. På vår hemsida finns kartor över låglänta områden i en PDF här [:https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/page/karta-laglanta-omraden-aland.pdf](https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/page/karta-laglanta-omraden-aland.pdf) och som digital karta

här: <https://aland.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=514be7428ad94f62b17b6d031bb0c641>

2. Upplever du problem kopplat till klimatförändringar, dvs mer översvämningar, skyfall och torrperioder?
3. Vilken/vilka åtgärder anser du vara viktigast för att förebygga översvämningar?
4. Saknar du material eller information om klimatförändringar och åtgärder på landskapsregeringens hemsida? Ange i så fall vad du saknar. Befintligt material finns här: <https://www.regeringen.ax/miljo-natur/oversvamningar-klimatanpassning>

Nedan presenteras ett axplock av svar. Svaren finns till sin helhet att hämta från registrator, dnr ÅLR 2024/3250.

Svar till fråga 1.

Anonym 1: "Ja, men topografiska kartor med högre upplösning och zoombarhet i avrinningsområden vore önskvärt".

Anonym: 6 (privatperson) "Analys med modell från framstående kommunexempel i Sverige med 10, 50 100, 200 årsregn borde göras för hela Åland, inte bara tätort med hårdlagda ytor"

Svar på fråga 2.

Anonym 2: "Ja. Framförallt torrperioder och mera varierad väderlek".

Anonym 4 (privatperson. Producentorganisation. Civilsamhället): "Vattenhushållning inom landskapet och prioriteringar av dricksvatten vid olika typer av krissituationer. Ansvarsfördelningen mellan landskapet, kommuner och markägare vid översvämningar där bristande underhåll, underdimensionerad infrastruktur eller andra behörighetsområden kan vara i målkonflikt sinsemellan".

Svar på fråga 3.

Ålands landskapsregering, Vägnätsbyrån: "Vid nybyggnation av vägar bör vägbalansen vara minst 2 meter för att öka marginalen mot högre vattenstånd och kraftiga nederbörds mängder vid mer låglänta områden. Periodvis ökad avrinning har redan medfört att man storleksmässigt ökat dimensioneringen av trummor med 15 procent. Ökar underhåll gällande dikesrensningar och vägtrummor bör ses över som förebyggande åtgärd för att effektivare avvattna områden vid stora nederbörds mängder. På Åland anses dikesunderhållet allmänt vara eftersatt områdesvis vilket även påverkar avvattning av infrastruktur och bebyggelse. Notering att i Finland finns fortfarande stöd för dikesrensningar av jord- och skogsbruksmark. För att säkerställa tillförlitlig avloppshantering och minska risken för bräddningar i avloppsnätet bör man se över lägsta höjd för brunnar och pumpstationer.

Anonym 4 (privatperson. Producentorganisation. Civilsamhället): "Vatten- och avloppshantering och underhåll. Hela landskapets diken, brunnars skick och underhåll, övergripande infrastruktur för att hantera stora vattenmängder i kritiska områden där människor bor och arbetar. Kartlägga och ta fram åtgärdsplaner för vilka vägar som har risk för översvämningar i den grad att det är oframkomligt, samt vilka jordbruksmarker som har hög risk för översvämningar med stora skador för skörd och odlingsmark".

Anonym 5 (privatperson): "God samhällsplanering på både lokal och regional nivå. Jag skulle gärna se ett större samhällsansvar för råd och rådgivning om förebyggande åtgärder för hela samhället och alla sektorer inom detta område. Aktiv rådgivning kring dräneringsplanering samt skötsel och underhåll av diken och dränering. Jordbruksrådgivning om jordhälsa och förebyggande åtgärder inom lantbruksnäringarna".

Svar på fråga 4.

Anonym 2: " Klimatförändringar handlar också om naturförlust. Klimatet kan inte räddas om man inte får bukt med förlusten av biologisk mångfald. Tankar kring det kunde det finnas mera av."

Anonym 7 (kommun): "Mest fokus verkar ligga på översvämningar med klimatförändringarna kommer även att medföra problem med skyfall och torra, heta perioder. Kommer vidare arbete belysa hur vi kan arbeta med dessa problem?"

Anonym 4 (privatperson. Producentorganisation. Civilsamhället): "Vattenhushållning inom landskapet och prioriteringar av dricksvatten vid olika typer av krissituationer. Ansvarsfördelningen mellan landskapet, kommuner och markägare vid översvämningar där bristande underhåll, underdimensionerad infrastruktur eller andra behörighetsområden kan vara i målkonflikt sinsemellan."

Länkar till kartor och övrig information

Kartor över låglänta områden på Åland kan ni finna här:

<https://aland.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=514be7428ad94f62b17b6d031bb0c641>

Karta över Jomala-Mariehamn och delar av Lemland:

<https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/page/karta-laglanta-omraden-jom-mhamn.pdf>

Karta Finström: <https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/page/karta-laglanta-omraden-emkarby.pdf>

Karta Saltvik: <https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/page/karta-laglanta-omraden-saltviksfjarden.pdf>

Övrigt åländskt material kopplat till översvämningar och klimat

Klimat-PM från 2014: <https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/page/klimatforandringar-pa-aland.pdf>

Uppdatering av översvämningdirektivet 2019:

https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/page/uppdateringar_av_oversvamningsdirektivet.pdf

Mariehamns stads skyfallskartor och våtmarker:

Översvämningsskartor: <https://www.mariehamn.ax/nyheter/oversvamningskarta-mariehamn>

Stadens våtmarker: <https://www.mariehamn.ax/trafik-och-miljo/vatmarker>

Finlands informationsmaterial och kartor:

- Hantering av översvämningssrisker på vatten.fi: <https://www.vesi.fi/sv/hantering-av-oversvamningsrisker/>
- Beredskap inför översvämningar <https://www.vesi.fi/sv/temasida/med-temat-beredskap-infor-oversvamningar/>